

INTERVIURI

Despre justiție și judecători

Elena Simina Tănăsescu

Elena Simina Tănăsescu este profesor universitar, îndrumător de doctorat în cadrul Catedrei de drept public a Facultății de Drept a Universității din București. Licența în drept, Universitatea din București (1991), diploma de studii aprofundate, domeniul Drept public, Universitatea Aix-Marseille III, Franța (1992), doctorat în drept constituțional (mențiune “foarte bine cu felicitările juriului”), co-tutelă Universitatea Aix-Marseille III și Universitatea din București (1997). Predare în domeniile Drept constituțional, Drept parlamentar, Sistem normativ al Uniunii Europene, cadru didactic asociat - Colegiul juridic franco-român, Universitatea din București, cadru didactic asociat - Facultatea de filozofie, Universitatea din București, formator (șef de catedră) - Institutul Național al Magistraturii (din 2004), formator - Institutul European din România (din 2005). Profesor invitat - Universitatea din Sud, Toulon-Var, Franța (2005), Academia Internațională de Drept Constituțional, Tunis, Tunisia (2008), Universitatea din Fribourg, Elveția (2008), cercetător invitat - Institutul pentru Federalism, Elveția (1999 – 2000). Director de proiecte de

cercetare (naționale și internaționale) în colaborare cu Universitatea din Kassel, GERMANIA (2001 – 2006), Centrul european de drept constituțional din Atena, GRECIA (1999 – 2001, 2003 - 2004), Centrul de resurse juridice București (2001, 2003), Institutul de Politici Publice, București (2003). Raportor național la conferințe internaționale: Masa rotundă pe teme legate de justiție constituțională de la Aix-en-Provence (anual începând cu 1998), Conferința Curților Constituționale (1997, 2001, 2007), Conferințele bianuale ale Universității din Barcelona pe teme legate de migrație și azil (2005, 2007), Congresul internațional de drept constituțional de la Atena 2007.

1. Vi se pare oportună schimbarea sistemului judiciar român, prin renunțarea la un grad de jurisdicție?

Considerați că ar fi necesară o reorganizare a sistemului judiciar în teritoriu, cu desființarea judecătoriilor (o asemenea reformă au adoptat de curând Olanda și Franța, vizând desființarea unor instanțe mici), încât să existe trei grade ale instanțelor, astfel cum există în majoritatea covârșitoare a statelor europene: tribunal, curți de apel (sau de justiție) și Înalta Curte? Aceasta ar presupune consecințe benefice pentru resursele umane și materiale pentru sistem, posibilitatea unei judecăți mai bune pe fond, eliminarea unei noi judecăți pe fond în apel, instituirea recursului drept cale de atac limitată strict la problemele de drept. Înalta Curte de Casație și Justiție ar trebui să apară ca instituția judiciară ce s-ar pronunța pe întrebări preliminare vizând aplicarea unor texte de lege și recursurile împotriva sentințelor curților de apel.

Ar trebui să existe o reformă și știu că sunt în derulare și la Parchet, dar și la instanțe, sub coordonarea Consiliului Superior al Magistraturii, analize prin care să se stabilească un nivel apreciat drept optim de „încărcare” al unui judecător/procuror cu dosare, pentru ca pe această bază să poată fi identificate instanțele/parchetele cu volum foarte redus de activitate. Acestea din urmă ar putea să dispară din sistem, urmând ca resursele materiale și, mai ales, umane să fie redistribuite către acele instanțe/parchete care au stringentă nevoie. Însă nu sunt sigură că simpla dispariție a unui nivel de instanțe judecătorești ar fi o soluție eficientă în sine, mai ales că nu îmi este clar pentru ce problemă ar putea fi aceasta soluția.

2. Apreciați că este necesară eliminarea căii de atac a apelului pentru cauzele mai simple? Dispozițiile din noile coduri de procedură sunt de ajuns?

Pentru a putea răspunde la această întrebare ar trebui să cădem de acord asupra a ceea ce considerăm „cauze simple”. La un nivel mai general însă apreciez că aceasta ar fi o decizie de oportunitate, politică, și nu tehnică. E posibil ca, în acest moment, să fie necesară eliminarea apelului în anumite cauze, pentru degrevarea instanțelor, dar ulterior, într-un alt moment, calea de atac a apelului ar putea fi reintrodusă, pentru că s-ar putea să fie util. Sistemul judiciar ar trebui să își stabilească nevoile, poate, pe termen lung, încercând să mențină atât de necesara stabilitate ce conferă previzibilitate conduitelor umane și nu să se adapteze la nevoi ce ulterior pot apare pasagere.

3. Vedeți ca fiind o măsură favorabilă sistemului judiciar desființarea instanțelor militare, instanțe menținute cu un statut special și integrarea acestora în cadrul tribunalelor obișnuite și Curții de Apel București, ca secții militare sau completuri specializate, judecătorii urmând a avea drepturi similare judecătorilor din întreg sistemul judiciar?

Sigur, sunt unele argumente în sensul desființării instanțelor militare. Stagiul militar nu mai este obligatoriu; la fel, structura societății este diferită astăzi față de perioada în care instanțele militare au fost introduse în structura puterii judecătorești. În plus, nu mai există nici secția militară la

nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție. Dacă la toate acestea adăugăm și faptul că, în spiritul raționalismului propriu modernității și al egalității republicane, menținerea unor instanțe precum cele militare, create după un criteriu personal, subiectiv, și nu după cel al naturii cauzelor, obiectiv, constituie un anacronism ajungem la concluzia că ele ar trebui desființate. Pe de altă parte, în baza aceluiași argumente ar trebui desființate toate celelalte forme de judecată în funcție de persoana dedusă judecății și nu de obiectul acesteia și poată că puțină moderație nu strică niciodată.

4. Care considerați că ar fi rolul Consiliului Superior al Magistraturii în sistemul judiciar român? E necesar ca acesta să aibă în componență mai mulți reprezentanți ai societății civile? De cine să fie numiți ori cine să-i aleagă? Care ar fi criteriile pe care trebuie aceștia să le îndeplinească? E necesar să aibă o înaltă pregătire profesională și un statut profesional superior: profesori universitari, avocați renumiți, foști judecători la Curțile Europene? E necesară reprezentarea celorlalte profesii judiciare (avocați, notari, consilieri judiciari) în C.S.M.?

Deși sunt membru de drept în CSM, reprezentant al societății civile, în opinia mea, în actualul context social general și cu raportare directă la starea justiției în particular, CSM nu este o instituție indispensabilă, în primul rând pentru sistemul judiciar.

Cum însă pe ordinea de zi pare să fie mai degrabă reformarea decât desființarea sa, cred că ar fi bine ca această componentă a Consiliului Superior al Magistraturii (reprezentanții

societății civile) să fie lărgită. Inclusiv reprezentanții grefierilor ar trebui să-și găsească loc în structura unui consiliu judiciar, ca să nu menționez și alte profesii conexe justiției, fără a mă limita doar la această zonă socio-profesională. În actuala compunere doar doi reprezentanți ai societății civile, adică ai justițiabililor, exprimă un punct de vedere pentru toate aceste categorii de persoane și poate că o diversitate și un număr mai mare al reprezentanților ar lărgi și viziunea asupra justiției pe care o are CSM. Da, într-un consiliu care gestionează întreg sistemul judiciar, o astfel de schimbare ar fi necesară.

5. Ce cale de recrutare în magistratură considerați că ar fi corespunzătoare situației actuale a societății românești: recrutarea printr-o școală superioară de pregătire deschisă oricărui absolvent al facultății de drept ori recrutarea prin examene după un număr de ani vechime în diverse profesii juridice? Considerați că se asigură o calitate net superioară a pregătirii magistraților prin o școală superioară de magistratură?

După cum știți, nu există un sistem ideal de recrutare. În lume, în general, sunt utilizate două mari sisteme: cel de natură mai degrabă politică al alegerilor și cel tehnocratic al selectării pe criterii profesionale. Și mie mi se pare interesant că aspectele de natură etică par a fi avute în vedere mai puțin de ambele sisteme.

Poate că pentru România, în acest moment, o combinație a celor două sisteme ar fi mai utilă. Mulți absolvenți ai facultăților de drept nu ajung să profeseze niciodată în sistemul judiciar.

Sunt însă și absolvenți excepționali ai facultăților de drept care, odată ajunși în profesie, se transformă în „breslași”, devin „automate” de spusere a normelor pozitive, fără discernământ și fără înțelegerea fenomenului social pe care sunt chemați să îl influențeze. Pe de altă parte, ca formator la Institutului Național al Magistraturii, am avut și surprize extrem de plăcute în care cei care desfășuraseră anterior o altă profesie juridică (avocați, consilieri juridici, notari) au valorificat-o cu mare ușurință în pregătirea pentru a deveni magistrat, deprinzând cu mai mare facilitare nu doar unele chestiuni practice, dar mai ales problemele etice specifice profesiei. De aceea cred că doar o selecție tehnocratică, fără o minimă testare a vocației profesionale și a gradului de maturitate în gândire în general, nu doar în domeniul juridic, nu poate fi suficientă pentru un sistem judiciar aflat într-o permanentă reformă.

6. Apreciați că sistemul actual de învățământ din facultățile de drept din România suferă de lacune în ce privește pregătirea studenților în diversele ramuri de drept? Dacă răspunsul în viziunea dumneavoastră e afirmativ, puteți indica acest lacune? Care ar fi rezolvarea lor și cum apreciați că este necesar a se schimba sistemul de învățământ din facultățile de drept? E necesară o colaborare strânsă între instanțe, birourile de avocați și facultățile de drept în ce privește practica studenților? Cum să se materializeze o astfel de colaborare care să fie efectivă, iar nu numai formală? Școala românească de drept poate deveni competitivă, în spațiul concurențial al Uniunii Europene?

Nu cred că este menirea sau vocația Institutului Național al Magistraturii să devină o nouă școală de drept. E la fel de adevărat că, în unele cazuri, unii absolvenți ai anumitor facultăți de drept sunt mai puțin pregătiți să facă față unei profesii atât de solicitantă, inclusiv în plan strict tehnic profesional, cum este cea de magistrat. Sigur, sunt în România câteva facultăți performante, care au planuri de învățământ asemănătoare, aceleași discipline obligatorii, moduri de evaluare bine gândite și care pregătesc absolvenții pentru activitatea profesională în mod temeinic. Institutul Național al Magistraturii ar trebui să-i învețe pe auditorii de justiție aptitudini, iar nu tehnica juridică. E necesară și pregătirea psihopedagogică, pentru ca magistratul să știe să se comporte atunci când judecă, de exemplu, infractori minori. E păgubos ca, fără o minimă experiență de viață, venind de pe băncile facultății, să judeci procese de divorț sau încredințări de minori. Însă acest lucru nu ține de sistemul de educație superioară juridică, ci, mai degrabă, de vârsta mult prea fragedă la care sunt selectați auditorii de justiție și de lipsa lor de experiență atât profesională, cât mai ales de viață. În primul meu an de activitate profesională am fost pusă în situația de a decide cu privire la un divorț cu copii în care părțile se sfâșiau pur și simplu în public și eram atunci la o vârstă intelectuală și afectivă la care nu puteam aprecia sau evalua astfel de relații umane, căci îmi lipsea chiar și posibilitatea de a imagina unele situații, darămite cunoașterea sau experiența lor directă. Cred că ar trebui reformat nu atât sistemul de învățământ superior juridic, cât modul de selectare inițială a magistraților.

7. Care apreciați că este rolul avocaților în întărirea medierii, privit din perspectiva faptului că avocații sunt primii care iau contact cu persoanele aflate în diverse conflicte? Considerați că este suficient a se prevedea obligația judecătorului de a îndruma părțile la mediere, câtă vreme medierea trebuie adusă de cele mai multe ori la cunoștința publicului anterior luării în calcul a posibilității de a introduce a acțiunii în instanță?

Medierea este foarte utilă pentru sistemul judiciar, iar avocații ar putea avea un rol important atât în popularizarea procedurii, cât și în punerea sa în aplicare. Din păcate, în România, pentru justițiabil, uneori, costurile medierii sunt mai mari chiar decât cele ale utilizării justiției, care, de multe ori, este accesibilă aproape gratuit.

8. Ce ar trebui să facă membrii corpului profesional al magistraților pentru întărirea independenței și sporirea încrederii publicului în *actul de dreptate*?

Primul lucru și cel esențial în opinia mea este ca magistrații să nu ajungă în situații neplăcute, nici pentru ei, ca

indivizi și cu atât mai mult pentru corpul profesional din care fac parte. În felul acesta pot cel puțin spera să determine încrederea societății în actul de justiție pe care îl realizează. Obligația de rezervă impusă magistraților e de natură să îi oblige să se exprime numai prin hotărârea pe care o pronunță. Același lucru l-am afirmat și în cadrul Conferinței "Libertatea de exprimare a magistraților. Limite și vulnerabilități", organizată pe 30 noiembrie 2009 de Revista Forumul judecătorilor. Practic, motivarea hotărârii judecătorești este oglinda activității unui judecător. Pe de altă parte, când vorbim de independența justiției este bine să ne reamintim în permanență că discutăm de independența funcțională și de una absolută, de o eventuală rupere a magistratului de societatea în care trăiește și pentru care desfășoară activitatea profesională. Justiția este în egală măsură un serviciu social și o importantă funcție a statului, însă această dublă calitate nu îi conferă magistratului un status în afara sau deasupra celorlalți, ci dimpotrivă. Independența funcțională a justiției nu poate fi înțeleasă în afara responsabilității sale sociale și în armonioasa împletire a celor două rezidă frumusețea și noblețea actului de justiție.

Corneliu Bîrsan

Corneliu Bîrsan (născut la 16 decembrie 1943 la Muntenii de Jos, Vaslui) este profesor de drept civil, fost decan al Facultății de Drept a Universității București în perioada 20

ianuarie 1990 - 30 iunie 1998. Din 1995 și până în prezent este judecătorul desemnat de România la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Licențiat în drept al Facultății de Drept a Universității București, 1966, *diplôme de hautes études de droit comparé*, Faculté Internationale pour l'Enseignement du Droit Comparé, Strasbourg, 1974, doctor în drept al Facultății de Drept a Universității București, 1977, arbitru în cadrul Comisiei de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă fosta Cameră de Comerț și Industrie a României, avocat în Baroul București 1990-1998, membru al Comisiei Europene a Drepturilor Omului 1995-1998.

Lucrări: *Drept civil. Drepturile reale principale*, București 2001; *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, 2 vol., București 2005-2006.

1. Vi se pare oportună schimbarea sistemului judiciar român, prin renunțarea la un grad de jurisdicție?

Răspunsul la prima întrebare poate fi formulat extrem de simplu: schimbarea organizării judecătorești în țara noastră nu numai că este oportună, ci mi se pare a fi imperios **necesară**. V-aș ruga să rețineți că nu întâmplător am evitat folosirea noțiunii de sistem judiciar român. Poate greșesc eu, dar pentru mine noțiunea de "sistem" evocă organizarea unor structuri instituționale într-o "arhitectură" coerentă și unitară.

Or, am spus-o de mai multe ori public până acum, nu consider că repet inutil, organizarea judecătorească actuală din țara noastră este incoerentă și confuză. Dumneavoastră vorbiți despre renunțarea la un grad de jurisdicție; la care din ele?

Nu am nicio îndoială că practicienii dreptului știu foarte bine ce înseamnă **un sistem judiciar**, în cadrul căruia să poată funcționa o instituție fundamentală de drept procesual: **controlul judiciar**; soluțiile pronunțate de instanțele inferioare au a fi controlate de instanțele superioare, în cadrul cărora activează judecători cu mai mare experiență în evaluarea faptelor unui dosar și „dezlegarea” problemelor de drept ce se pun în cadrul acestuia; ultima verigă a sistemului este dată de instanța supremă care, astfel cum dispune art. 126 alin. 3 din Constituția României, „asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competențelor sale”.

Așadar, orice sistem judiciar presupune, de regulă, existența a trei grade de jurisdicție: judecata în primă instanță, judecata într-o cale de atac ce poate fi denumită apel ori recurs și

posibilitatea eventualei examinări a aceleiași cauze, **în anumite condiții și numai pentru probleme de drept** de către instanța supremă. O asemenea organizare judiciară nu este însă nici pe departe caracteristică "sistemului" judiciar actual român, dat de **judecătorii, tribunale**, care judecă și apeluri și recursuri, **curți de apel**, care judecă și apeluri și recursuri, ca ultimă instanță și Înalta Curte de Casație și Justiție, care judecă recursuri ca instanță supremă, investită cu rolul constituțional amintit. Așadar, nu mi se pare că este vorba de renunțarea la un grad de jurisdicție, ci de **reșezarea în sistem** a jurisdicțiilor existente ori, dacă se alege, ceea ce nu cred, renunțarea la una dintre ele, în discuție ar putea intra una dintre cele „intermediare”. Cum? Voi explica în cadrul răspunsului la a doua întrebare.

2. Considerați că ar fi necesară o reșezare a sistemului judiciar în teritoriu, cu desființarea judecătoriilor (o asemenea reformă au adoptat de curând Olanda și Franța, vizând desființarea unor instanțe mici), încât să existe trei grade ale instanțelor, astfel cum există în majoritatea covârșitoare a statelor europene: tribunal, curți de apel (sau de justiție) și Înalta Curte? Aceasta ar presupune consecințe benefice pentru resursele umane și materiale pentru sistem, posibilitatea unei judecăți mai bune pe fond, eliminarea unei noi judecăți pe fond în apel, instituirea recursului drept cale de atac limitată strict la problemele de drept. Înalta Curte de Casație și Justiție ar trebui să apară ca instituția judiciară ce s-ar pronunța pe întrebări preliminare vizând aplicarea unor texte de lege și

recursurile împotriva sentințelor curților de apel.

Mai întâi, dată fiind împrejurarea că prin această întrebare puneți în discuție sistemul judiciar francez, pe care, întâmplător, îl cunosc destul de bine, vreau să vă spun că, în esență, jurisdicția judiciară franceză, deci nu și cea administrativă, ce este cuprinsă în alt sistem, și el coerent, nu insist, dar, dacă vreți, putem discuta și despre acesta, cuprinde:

a) **jurisdicția de primă instanță**, de drept privat, dată de tribunalele de mare instanță și de tribunalele de instanță care țin din punct de vedere **administrativ** de primele, dar au competență după valoare diferită și alte instanțe specializate: de comerț, pentru litigii de muncă, pentru litigii privitoare la prestațiile sociale, pentru litigiile dintre fermieri și proprietarii de pământ; toate aceste instanțe sunt **pe orizontală**, „egale” între ele, dar cu competență diferită, uneori specializată, așa cum rezultă din chiar denumirea lor; precizez că, în materie penală, jurisdicția de primă instanță este dată, în principiu, de **tribunalele corecționale**;

b) **jurisdicția de apel**; în principiu, toate hotărârile pronunțate de aceste instanțe, amintite mai sus, pot fi atacate **în apel**, în condițiile legii, în fața curților de apel, organizate în secții specializate;

c) **casația franceză** sau jurisdicția în casație; hotărârile pronunțate în apel pot fi atacate în casație **numai pentru motive de drept** și cu **filtrarea recursurilor**, nu intru în amănunte; precizez numai că, bunăoară, în cazul litigiilor civile, spre a putea intenta recurs în casație, de regulă, „cel căzut în pretenții” trebuie, mai întâi, să

execute hotărârea pronunțată în cauză în apel.

Și acum răspund la întrebarea dumneavoastră: ceea ce s-a urmărit prin reforma de care amintiți **nu a fost desființarea „judecătoriilor”**, ci optimizarea organizării administrative în primă instanță în materie civilă, în sensul că au fost desființate unele tribunale de mare instanță ori de instanță, cu activitate redusă și... cu protestele de rigoare ale aleșilor locali și naționali, evident și ale, în special, avocaților locali. Dar, reforma s-a făcut și lucrurile au reintrat în normal (că au fost desființate multe instanțe ale căror sedii fuseseră renovate de puțină vreme, asta-i altă „poveste”...).

Revenind la noi și plecând de la ceea ce există în prezent, eu consider că ori, mai degrabă, au a fi desființate tribunalele, mărit, eventual, numărul curților de apel, dar **menținute obligatoriu judecătoriile**, ca veriga de bază a unui sistem judiciar coerent, cu competență generală în dreptul privat și în dreptul penal, cu apel la curțile de apel și cu recurs în casație în fața instanței supreme.

Probabil că mi se va spune că această soluție nu este realistă și sunt gata să accept. Atunci, are a fi luată în considerare o a doua soluție, mult mai lesnicioasă: așezarea pe orizontală, **pe o poziție egală, de primă instanță**, a judecătoriilor și a tribunalelor, cu competența delimitată după litigiul adecvate, valoarea litigiului, natura acestuia, pericolozitatea infracțiunilor etc. A doua verigă a sistemului ar trebui dată de curțile de apel; în principiu, hotărârile pronunțate în primă instanță de judecătorii și tribunale să poată fi atacate cu apel în fața acestor curți. Este soluția reținută în varianta pe care o știam – sper să fi rămas așa în

proiectul Codului de procedură penală.

În sfârșit, a treia verigă ar urma să fie dată de instanța supremă, care să judece **numai** recursurile în drept, cu filtrarea cauzelor în care, într-adevăr, se pune o problemă de interpretare a legii. Eu cred cu putere că numai într-o asemenea organizare judiciară se poate vorbi de un sistem judiciar coerent, în cadrul căruia instanța supremă sa-și îndeplinească atribuția constituțională a asigurării interpretării unitare a legii. Sunt convins că acest sistem ar elimina, în bună măsură, „practica neunitară” a instanțelor românești, la ora actuală obiect al câtorva sute de dosare aflate pe rolul Curții europene.

3. Apreciați că este necesară eliminarea căii de atac a apelului pentru cauzele mai simple? Dispozițiile din noile coduri de procedură sunt de ajuns?

Odată „reșezat” ori, dacă vreți, „așezat” sistemul, în interiorul lui, rațiuni practice ori de oportunitate pot comanda una sau alta din soluțiile posibile, printre care și cea avută în vedere de întrebarea dumneavoastră. Nimic nu se opune ca în cauzele mai simple să se renunțe la calea de atac a apelului, iar recursul nu ar putea „scăpa”, cred, de filtrul amintit. După cum, nu cred că nu se poate avea în vedere că, tot așa, în cauze mai simple judecata să se „oprească” în apel.

Am văzut însă într-un articol publicat în Curierul Judiciar nr. 5/2009, p. 244, că profesorul V.M. Ciobanu, președintele comisiei de redactare a proiectului Codului de procedură civilă considera că „din păcate, din pricina unor motive ce țin de baza materială, și umană, **sunt prevăzute prea**

numeroase categorii de hotărâri (subl. noastră, C.B.) care nu ajung în fața instanței de recurs, ci se opresc la nivelul instanțelor de apel”. Este evident, așadar, că nu va fi înlăturat „fenomenul” practicii neunitare de aplicare a legii...

4. În Germania, spre exemplu, în cauzele simple (plângerile contra-venționale, pretențiile comerciale, litigiile de muncă) se parcurge o procedură prealabilă administrativă pentru ca în fața instanței să fie adus doar recursul, acesta fiind judecat de un singur judecător. Considerați necesară crearea unui astfel de filtru?

Exemplul pe care-l menționați mi se pare, în mod evident, demn de avut în vedere și de legiuitorul român. Condiția esențială este aceea ca, după parcurgerea fazei „administrative”, cel în cauză să „aibă acces la justiție”, în sensul art. 6 din Convenție, adică să poată ajunge să-și expună cauza în fața unui judecător. În materie civilă, în sens larg, Convenția nu impune dublul grad de jurisdicție. Cu respectarea acestei condiții esențiale, orice soluție de realizare a simplificării procedurilor contencioase este cât se poate de utilă realizării actului de justiție.

5. Apreciați că sistemul actual de învățământ din facultățile de drept din România suferă de lacune în ce privește pregătirea studenților în diversele ramuri de drept? Dacă răspunsul în viziunea dumneavoastră e afirmativ, puteți indica aceste lacune? Care ar fi rezolvarea lor și cum apreciați că este necesar a se schimba sistemul de învățământ din facultățile de drept? E necesară

o colaborare strânsă între instanțe, birourile de avocați și facultățile de drept în ce privește practica studenților? Cum să se materializeze o astfel de colaborare care să fie efectivă, iar nu numai formală? Școala românească de drept poate deveni competitivă, în spațiul concurențial al Uniunii Europene?

Nu am să mă refer la „puzderia” de facultăți de drept particulare și chiar de stat „de pe tot cuprinsul țării”! Am în vedere facultățile de drept ce asigură studenților o pregătire care le permite apoi accesul la Institutul Național al Magistraturii ori în profesia de avocat, după un examen de admitere riguros. De asemenea, „depărtarea” la care mă aflu de ceva vreme mă împiedică, spun eu, să dau un răspuns precis la întrebarea dumneavoastră.

S-ar putea să mă înșel, dar aș îndrăzni să cred că încă nu se realizează o bună pregătire a studenților în materie fiscală. De asemenea, poate că încă suntem tributari concepției că în cadrul celor patru ani de studii studenții trebuie să parcurgă toate materiile; o anumită specializare în anii terminali, în special în anul IV, mi se pare că se impune „mai pronunțat”. Mi se va răspunde, probabil, că aceasta se realizează prin cursurile de masterat. Nu sunt absolut convins; mulți absolvenți buni cred că renunță la masterat spre a se pregăti pentru susținerea examenului de admitere la Institutul Național al Magistraturii și în profesia de avocat.

Având în vedere numărul mare de studenți, chiar din facultățile de drept ale universităților de stat importante, mi se pare greu de realizat o legătură viabilă cu practica în profesie, deși știu că se fac încercări în acest sens în mai

multe locuri. Cred că pronunțat caracter practic trebuie să-l aibă pregătirea absolvenților în cadrul Institutului Național al Magistraturii și în cadrul școlii de avocați.

Școala românească de drept, competitivă în spațiul concurențial al Uniunii Europene?

Frumos deziderat, greu de realizat! Îmi pare rău, din păcate, nu am alt exemplu la îndemână, dar o structură instituționalizată precum Colegiul juridic franco-român din cadrul Facultății de Drept a Universității din București, în cadrul căruia, parcurgând și discipline din cadrul sistemului de învățământ juridic francez, studenții noștri capătă o dublă diplomă de licență, română și franceză, ce poate continua cu un masterat, s-a impus ca o premisă pentru pătrunderea multor absolvenți ai săi pe piața europeană a profesiilor juridice. De asemenea, prin străduință individuală, după parcurgerea unor masterate ori a altor forme de învățământ postuniversitar, mulți tineri juriști români sunt astăzi prezenți, în urma susținerii unor concursuri riguroase, în instituții europene ori în cadrul unor mari cabinete europene de avocați. Nu-i puțin lucru, dar cred că „încă-i mult până departe!”.

6. În urma numeroaselor condamnări ale României la CEDO, care sunt măsurile pe care le vedeți a fi adoptate pentru a preîntâmpina, pe de o parte, plângeri la CEDO, iar pe de altă parte condamnări în temeiul Convenției Europene a Drepturilor Omului? Considerați că judecătorii poartă vina exclusivă a acestor condamnări? Sau justițiabilul român nu cunoaște condițiile în care poate sesiza instanța de la Strasbourg, multe plângeri fiind informate?

Problemele puse de întrebarea dumneavoastră necesită o discuție mai amplă. Voi încerca însă rezumarea lor și voi începe cu ce-i mai simplu: multe plângeri adresate Curții - în jur de 90% - sunt declarate inadmisibile tocmai pentru că nu se cunosc bine condițiile în care o cerere individuală poate fi examinată de instanța europeană pe fond. Aceasta, însă, nu-i o problemă specifică țării noastre, din acest punct de vedere, "ne încadrăm" în punctajul normal general al cererilor declarate de Curte ca inadmisibile. Celelalte "componente" ale întrebării dumneavoastră sunt ceva mai delicate. Ce măsuri au a fi adoptate pentru a preîntâmpina plângeri la CEDO? Aș putea răspunde prin a spune că ar trebui, în primul rând, să existe încrederea cetățeanului în justiția țării sale. Acesta este, mai ales în prezent, un subiect prea "sensibil" spre a fi dezvoltat. În "paranteza" fie spus, am înțeles, bunăoară, că din cele peste 9000 de dosare aflate pe rolul secției civile a instanței noastre supreme, peste 3000 sunt cereri de strămutare. S-a întrebat oare cineva dintre "factorii" responsabili în domeniu, inclusiv la nivelul comisiilor parlamentare de specialitate, care să fie cauza acestui fenomen, vă asigur, unic în Europa? Închid "paranteza".

Să admitem, însă, că încrederea în justiția națională ar ajunge la o cotă firească. Cred, însă, că și într-o asemenea situație, cei nemulțumiți de soluție vor spune că... mai au o cale la Strasbourg...

Măsuri pentru a preîntâmpina condamnările? Simplu și complicat, în același timp. Aceiași "factori" responsabili ar trebui să tragă concluziile ce se impun din condamnările pronunțate de Curte. Unele asemenea măsuri nu

necesită, cred, eforturi, materiale deosebite: educarea polițiștilor în sensul de a nu aplica rele tratamente persoanelor reținute, cu minime eforturi, îmbunătățirea condițiilor de detenție, scurtarea duratei procedurilor judiciare etc.

Rămâne problema cea mai spinoasă pentru România, aplicarea ori îmbunătățirea legislației în materia restituirii proprietăților și executarea hotărârilor judecătorești ori a deciziilor administrative în materie.

Și... am ajuns la judecători... Am auzit ori am citit destul de des afirmații ale unor conducători succesivi ai Consiliului Superior al Magistraturii în sensul că "de vină" pentru condamnările României la CEDO este legislația națională, adeseori contradictorie și confuză, ceea ce-i, cred, în bună măsură, perfect adevărat, observație făcută și de instanța europeană (a se vedea, bunăoară, par. 99 din hotărârea pronunțată la 1 decembrie 2005 în cauza Păduraru; numai că, în același paragraf, Curtea a mai spus ceva: nu numai lipsa de coerență pe plan legislativ, ci și "divergențele de jurisprudență din domeniul naționalizării imobilelor" au fost "de natură să creeze un climat general de incertitudine și de nesiguranță juridică".

Cine a creat oare această jurisprudență divergentă în materie? Sau, spre a lua în discuție o altă situație, amintită mai înainte: la această oră, sunt pe rolul Curții câteva sute de dosare ce au ca obiect divergențe de jurisprudență la nivelul curților de apel, unde hotărârile în materie rămân definitive și irevocabile, privitoare la interpretarea unor dispoziții referitoare la acordarea de drepturi salariale funcționarilor publici ori altor categorii de angajați.

De ce s-a creat o asemenea jurisprudență? Pentru că avem sistemul judiciar despre care am vorbit mai înainte, cu o instanță supremă care, în această ipoteză, nu-și poate îndeplini rolul constituțional amintit.

Ar mai fi multe de spus, dar... mă opresc aici.

7. Ca specialist în jurisprudența CEDO, considerați ca nerespectarea unei soluții în interesul legii de un judecător intern, care motivează în sensul că această soluție contravine jurisprudenței CEDO poate determina sancționarea disciplinară a acestuia? Care apreciați că este raportul dintre un recurs în interesul legii și Convenție?

Fiindcă, în cadrul acestei întrebări, puneți în discuție recursul în interesul legii, repet ceea ce am mai spus: eu nu cred că recursul în interesul legii reprezintă - oricât de "frumos" ar fi teoretizat el și am citit asemenea articole - un instrument de asigurare a aplicării unitare a legii, cel puțin pentru două motive:

a) el nu este la dispoziția părții, ci la dispoziția procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;

b) efectele sale se produc numai pentru viitor, ca să nu mai vorbesc despre faptul că acest recurs se judecă în plenum instanței supreme, în fața căruia pune concluzii... un procuror.

Cum deliberază, oare, plenum? Cum se adoptă soluția?

Să admitem, însă, că nu înțeleg eu bine lucrurile. N-aș admite însă ca o soluție pronunțată într-un asemenea recurs să contravină jurisprudenței instanței europene, **obligatorie**, pe temeiul blocului de convenționalitate,

cu referire la dispozițiile art. 20 alin. 2 din Constituție, pentru toate instanțele române, inclusiv instanța supremă, judecând în plenul ei.

Așadar, soluția într-un recurs în interesul legii nu trebuie să fie contrară dispozițiilor Convenției și jurisprudenței Curții.

Dar, "netronând în abstract", nu văd cum judecătorul care observă că soluția din recursul în interesul legii apare ca fiind contrară prevederilor Convenției și jurisprudenței instanței europene și motivează convingător acest lucru, ar putea fi sancționat disciplinar pentru o asemenea "erezie". Poate că abia o astfel de situație constituie un "punct

de plecare" pentru reexaminarea soluției instanței supreme în materia dată. Să nu uităm că interpretarea dreptului este o operă „dinamică”; orice interpretare a normei juridice trebuie să se facă prin raportare la realitățile cărora ea are vocația a se aplica.

Și apoi, din moment ce judecătorul este "îndreptățit" de norma constituțională să soluționeze conflictul între dispozițiile naționale privitoare la protecția drepturilor și libertăților fundamentale și cele ale Convenției, inclusiv jurisprudența Curții, **în favoarea acestora din urmă**, cum ar putea avea soluția dintr-un "simplu" recurs în interesul legii un alt "regim juridic" în această privință?

Nicolae Prelipceanu

Nicolae Prelipceanu (n. 10 august 1942, Suceava) este un poet și publicist român contemporan. A urmat liceul la Curtea de Argeș și a absolvit Facultatea de Litere la Cluj-Napoca. A lucrat ca redactor la revista „Tribuna” din Cluj-Napoca și la ziarul „România liberă”, unde a coordonat pagina culturală. A fost consilier de stat în guvernul Victor Ciorbea. În prezent este redactor-șef al revista „Viața românească”. Este membru în structurile de conducere ale Uniunii Scriitorilor și membru în consiliul consultativ al revistei „Steaua” din Cluj-Napoca.

Debutează în 1966 cu volumul *Turnul înclinat*. Dintre numeroasele volume de versuri, s-a bucurat de o foarte călduroasă primire critică selecția *Ce-ai făcut în noaptea Sfântului Bartolomeu*, Editura Eminescu, 1999, în care sunt adunate versuri din plachetele: *De neatins de neatins*, 1978, *Jurnal de noapte*, 1980, *Fericit prin corespondență*, 1982, *Bine-muritorul*, 1996, *Zece minute de nemurire* (1983), *Scara interioară* (1987).

1. Considerați că România de azi este diferită de cea anterioară anului 1989? Din această perspectivă, se poate vorbi, din perspectiva dumneavoastră, de o magistratură de dinainte de 1989 și de una de după 1989?

Ei, cum Dumnezeu să nu fie o altă Românie cea de azi față de cea dinainte de 1989? Cu toate sechelele noastre, chiar noi, cei care

am trăit înainte de '89, nu mai suntem aceiași. Dreptul la opinie liberă ne-a îndreptat puțin spinările încovoiate. Prin '53 sau '54, tatăl meu, magistrat într-o reședință de raion din Ar-

dealul îndepărtat, a fost prima oară confruntat cu noua „justiție”: secretarul de raion l-a chemat și i-a spus cum să soluționeze un dosar în care un activist abuziv fusese dat în judecată de țărani dintr-un sat pentru brutalitățile la care-i supusese în cursul colectivizării. Tatăl meu, uimit, nu s-a supus și a trebuit, nu mult timp după aceea, să se deghizeze, departe, mai la sud, în notar public. Nu-i vorba că „brațul lung al revoluției” l-a ajuns și acolo peste câțiva ani, trimitându-l în șomaj și apoi ca jurisconsult de IAS, dacă mai țineți minte ce era asta. Înainte de 1989, după cum se știe, dreptatea era una de clasă, adică exact la polul opus justiției adevărate. Căci justiția e de principiul „amicus Plato sed magis amica veritas”. După 1989, firește, lucrurile au fost repuse în matca lor firească. Chiar dacă există și azi imixtiuni ale politicianului, ele nu mai sunt obligatorii și cred că un judecător care nu se conformează, am naivitatea să cred asta, nu mai este silit să-și părăsească profesia. Deși, pensionarea intempestivă a procurorului Dan

Voinea, care lucra la dosarele revoluției, ar demonstra că m-am pripit.

2. Ar trebui trecută cu vederea colaborarea unor magistrați cu serviciile Securității, dată fiind experiența și competența acumulată (știut fiind că un bun specialist se formează în mulți ani) sau ar trebui ca aceste persoane să fie expuse și îndepărtate din profesie? Soluția din Germania de Est, unde, după căderea zidului și reunificare, judecătorii din perioada comunistă au fost îndepărtați, este cea mai bună?

Dar cei formați, sau mai bine zis deformați de falsa justiție a regimului comunist, chiar sunt buni specialiști? Cel care a învățat multă vreme, fie și cu de-a sila, să judece doar după legea „eticii și echității socialiste” nu mai e, orice ați spune, un bun specialist pentru aceste vremuri. Pur și simplu, pentru că răspunde exigențelor altui tip de justiție. Chiar dacă nu m-aș gândi cu capul meu și tot aș fi de acord cu soluția din Germania, unde judecătorii din fosta R.D.G., înțeleg, au fost epurați. Dar și fără modelul german e foarte limpede că nu poți face justiție independentă cu oameni obișnuiți să li se dicteze soluțiile de către partid. Și chiar dacă nu să li se dicteze fiecare, oricum, modelul fiind creat, el lucra în capul lor mai mult decât impulsul de dreptate, să zicem, absolută. Deci, cred că magistrații dinainte ar trebui să se reprofileze. Numai că la noi ei au fost reprofilați în funcții care conduc justiția, o soluție tipică românească. Pentru că aici nu e estul Germaniei, ci Estul propriu zis.

3. Considerați că și în prezent, în lume și în România, puterea politică

exercită influență sau control asupra magistraților? În ce modalitate? Prin ce pârgii?

Sigur, independența justiției e un ideal, mai ales aici, la noi, unde dăinuie sechelele de care am vorbit mai sus. Cred totuși că-și face loc o anumită independență a justiției, deși mă tem că o justiție absolut independentă nu există încă și nu numai la noi. Văd, de altfel, la televizor, citesc în ziare despre cazuri clare de influență politică asupra justiției. Cazul recent, al lui Dominique de Villepin, în Franța, pe care președintele Nicolas Sarkozy l-ar fi vrut condamnat și scos din viața politică, îmi confirmă independența acelei justiții. Nu exclud alte episoade, care pot susține exact contrariul. La noi, modalitățile de influențare, eventuală, a justiției, sunt grosolane, ca mai toate metodele din viața politică românească. Probabil că se dă un telefon sau se sugerează că președintelui sau altui suspus i-ar plăcea cutare soluție și probabil că unii judecători, mai ales dintre cei care au deja antrenamentul unui asemenea comportament, dinainte de 1989, reacționează conform așteptării celui care dă telefonul sau a celui de mai sus de telefonist. Desigur există și presiunile de alt tip, cu avansarea etc.. Nu am acum în minte toate pârgiile pe care le vezi, ca la Roentgen, în atâtea soluții date unor dosare. Dincolo de zona aceasta, de sus, cred că justiția e independentă. Numai că, aș spune, ce folos dacă independența nu e de sus și până jos? Mai sunt și alte influențe: un magistrat român a retrocedat (în cazul nostru verbul e pur simbolic) o vilă superbă pe un act din primăvara sau vara lui 1940, care avea înscrisă adresa „str. Nicolae Iorga”. Marele istoric nu fusese

încă ucis și asta știa, poate, și magistratul respectiv, cum ar fi trebuit să știe că străzilor nu li se dădeau nume de personalități în viață (cu excepția șefilor de state aliate, căci strada se numea... Mussolini). Oare cât o fi costat lapsusul aceluia judecător?

4. Dacă ar trebui să vă adresați unei instanțe din România, pentru a vă ocroti un drept, ați avea încredere în sistem, în general, și în judecător, în special? Există vreo diferență între ceea ce ar trebui să fie un judecător și ceea ce el este, în realitate?

Sunt două locuri în care un cetățean român nu ar trebui să ajungă niciodată: la spital și la judecătorie. Așa se spune. Nici eu n-aș vrea să ajung în nici unul dintre aceste două locuri. Am, totuși, încredere în magistratul român, deși îmi păstrez și o serioasă îndoială. Dar încrederea mea e cu atât mai solidă, cu cât sunt mai departe de tribunal. Când mă apropiu, ea mai pălește... Datorită educației mele, sunt uluit ori de câte ori de un judecător care a luat mită. Toți ne imaginăm că un magistrat ar trebui să fie ca-n țările civilizate, unde nu te poți apropia de el spre a-l influența. Poate că e o naivitate, așa cum naivitate a fost, cât eram sub talpa comunistă convingerea că sub poala democrată e însuși paradisul. Noi avem în minte figuri, mai mult de cinema, ale unor judecători americani sau englezi, mai puțin germani sau francezi. Dar noi nu suntem nici americani, nici englezi, nici germani și nici, vai, francezi. Și atunci cum să nu te miri când deschizi ochii la omul real, de la noi, fie el și judecător, că nu e ca aceia. Dar sunt convins că poate deveni.

5. Ce socotiți că ar trebui să facă membrii acestui corp profesional pentru întărirea independenței și sporirea încrederii publicului în actul de dreptate? Cum ar trebui să se comporte un judecător? S-a născut oare judecătorul ideal?

Judecătorul ideal nu s-a născut, cum nici cetățeanul ideal nu s-a născut și nenăscut va rămâne. Omul nu e un robot, iar judecătorul, oricât ar fi el de drept, tot om rămâne și poate greși. Cred că primul pas pe care ar trebui acest corp profesional să-l facă ar trebui să fie, dacă nu eliminarea, atunci măcar înlăturarea de la decizia asupra justiției și a judecătorilor a tuturor aceluia care s-au ilustrat în pseudo-justiția comunistă, ca să nu mai vorbesc de aceia care au fost chiar informatori ai Securității. Dacă magistrații vor spune nu politicianilor care vor mai încerca să se amestece în actul de justiție, atunci publicul își va schimba opinia. Sau dacă nu și-o va schimba el, publicul de azi, atunci va fi schimbat publicul, pentru că pe termen lung, spunea un vestit economist, toți suntem morți, iar generațiile viitoare se vor trezi la o altă realitate a justiției. Sigur că judecătorul care are de soluționat 50 de dosare pe săptămână nu va avea timp să asculte cum trebuie ce i se spune de către împricinați sau martori și eroarea se poate strecura, dar asta să nu cumva să-l deformeze în alt sens, nu departe de cel din socialism, adică să nu prea dea atenție omului din fața sa. E un pericol care-l pândește pe magistrat dintotdeauna. **Pentru că magistratul nu e Dumnezeu. La Judecata de Apoi va fi și el un împricinat, ca toată lumea, în genunchi.**